

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.919.7:346.9]-047.36

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v5.2025.5>**Т. В. Проскурня**

*членкиня Комітету з питань господарського права та процесу
Національної асоціації адвокатів України,
адвокатка, керівна партнерка
Адвокатського об'єднання «Група Бізнес Партнерів»
orcid.org/0009-0004-3168-0501*

**МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ
У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ**

Метою дослідження є аналіз впливу моніторингу судових рішень на забезпечення єдності судової практики у господарському судочинстві. Авторка звертає увагу на ключову роль моніторингу судової практики у правовому моніторингу нормативно-правового акта та (або) його окремих структурних елементів, що передбачений розділом XII Закону України «Про правотворчу діяльність». У статті акцентується увага на визначенні ролі Верховного Суду у процесі моніторингу судових рішень, адже саме Верховний Суд має бути суб'єктом, що забезпечує ефективний аналіз судової практики, готує відповідні звіти та ініціює зміни до законодавства на підставі виявлених колізій та прогалин у нормативних актах. Досліджуються чинні нормативні акти, якими унормовано проведення правового моніторингу та зазначено про відсутність методології та інституційного механізму моніторингу судової практики, що є важливим для впровадження ефективного правового моніторингу нормативно-правового акта та (або) його окремих структурних елементів. Авторка доходить висновку, що сам процес моніторингу судової практики потребує впровадження офіційних моніторингових звітів, що будуть передаватися Верховним Судом як суб'єктом даного моніторингу до правотворця.

Окрема увага приділяється проблематиці, з якою стикаються судді касаційної інстанції при передачі справ на розгляд палат Верховного Суду та їх повернення для продовження розгляду попередньо визначеному складу суду. Піднімаються питання щодо необхідності визначення чітких критеріїв для обґрунтування передачі справи на палату колегією Верховного Суду (з урахуванням ієрархії правових висновків) та пошук останніх правових позицій Верховного Суду у подібних справах. Проведено огляд роботи існуючих баз судових рішень, а саме Єдиного державного реєстру судових рішень України та бази правових позицій «Supreme LAB». Зазначено про важливість доопрацювання відповідних баз судових рішень, з метою ефективного налаштування пошукових фільтрів, що дозволить спростити аналіз судової практики на предмет її відповідності рішенням ЄСПЛ та пошук останніх правових висновків Верховного Суду щодо правозастосування норм права.

Ключові слова: єдність судової практики, судова практика, механізми забезпечення судової практики, моніторинг, моніторинг судової практики, Верховний Суд, преюдиція, механізми забезпечення єдності судової практики, огляд судової практики, дайджест судової практики, палата Верховного Суду, об'єднана палата Верховного Суду, Велика Палата Верховного Суду, передача справи на розгляд палати, ієрархічний критерій, темпоральний критерій, розвиток правотворчого процесу.

Proskurnya T. V. MONITORING AS A TOOL FOR ENSURING THE UNITY OF JUDICIAL PRACTICE IN THE ECONOMIC PROCESS

The purpose of the research is to analyze the impact of monitoring court decisions with regard to ensuring the uniformity of judicial practice in economic proceedings. The author draws attention to the key role of monitoring judicial practice in the legal monitoring of normative legal acts and/or their particular structural elements, provided for in Section XII of the Law of Ukraine «On Law-Making Activities». The article focuses on defining the role of the Supreme Court in the process of monitoring court decisions, as it is the Supreme Court that should be the body responsible for ensuring effective analysis of judicial practice, preparing relevant reports, and initiating changes to legislation based on disclosed contradictions and lacunas in normative acts. The article examines the effective normative acts that regulate legal monitoring and notes the absence of a methodology and institutional mechanism for monitoring judicial practice, which is important for the implementation of effective legal monitoring of normative-legal acts and/or their particular structural elements. The author concludes that the process of monitoring judicial practice itself requires the implementation of official monitoring reports, which will be submitted by the Supreme Court, as the subject of this monitoring, to the lawmaker.

Special attention is paid to the problems encountered by judges of the court of cassation when submitting cases for consideration by the chambers of the Supreme Court and returning them for further consideration by a previously determined composition of the court. Questions are raised regarding the need to define clear criteria for justifying the submission of a case to a chamber by a panel of the Supreme Court (taking into account the hierarchy of legal conclusions) and the search for the latest legal positions of the Supreme Court in similar cases. A review of the work of existing databases of court decisions was conducted, namely the Unified State Register of Court Decisions of Ukraine and the database of legal positions «Supreme LAB». The importance of refining the relevant databases of court decisions was highlighted in order to effectively configure search filters, which will simplify the analysis of court practice for

compliance with ECHR decisions and the search for the latest legal conclusions of the Supreme Court regarding the application of legal norms.

Key words: uniformity of judicial practice, judicial practice, mechanisms for ensuring judicial practice, monitoring, monitoring of judicial practice, Supreme Court, prejudgment, mechanisms for ensuring the uniformity of judicial practice, review of judicial practice, digest of judicial practice, chamber of the Supreme Court, joint chamber of the Supreme Court, Grand Chamber of the Supreme Court, submission of a case for consideration by a chamber, hierarchical criterion, temporal criterion, development of the law-making process.

Постановка проблеми. Моніторинг судової практики є важливим інструментом забезпечення єдності судової практики у господарському судочинстві. Його суть полягає у систематичному аналізі судових рішень, зокрема постанов Верховного Суду, з метою виявлення тенденцій правозастосування, суперечностей та формування узагальнених підходів. Завдяки моніторингу забезпечується оперативне реагування на різні тлумачення норм права різним складом суду, що сприяє виробленню єдиних правових позицій і підвищує передбачуваність судових рішень.

Верховний Суд відіграє ключову роль у забезпеченні єдності судової практики, з огляду на те, що згідно з нормами статті 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України, який забезпечує сталість та єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом [1], а згідно з нормами частин п'ятої та шостої статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права [1].

Згідно з нормами частини четвертої статті 236 Господарського процесуального кодексу України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах Верховного Суду [2].

Узагальнення практики на основі постійного моніторингу судових рішень мінімізує ризик ухвалення Верховним Судом різних правових позицій у подібних правовідносинах. Моніторинг судової практики є потужним інструментом правотворчої діяльності, що сприяє розвитку права та адаптації права до мінливих реалій, зокрема у сфері господарювання.

Таким чином, моніторинг судової практики виступає невід'ємним елементом механізму забезпечення єдності судової практики у господарському процесі, сприяє стабільності, правовій визначеності та підвищенню довіри до судової системи.

Доктор юридичних наук, професор Козюбра М.І. у підручнику «Загальна теорія права» зазна-

чив, що в Україні законодавець не наділив суд напряду компетенцією із творення права. Але здійснення правосуддя – основної функції суду, з дотриманням принципів верховенства права (справедливості, свободи, рівності та інших, у тому числі щодо неможливості відмовити у правосудді з посиланням на відсутність відповідної норми) де-факто вимагає від суду добудовувати право там, де законодавець не зміг цього зробити або зробив з явним порушенням вказаних принципів. Подолання прогалин у законодавстві, вирішення колізій, невідповідність існуючих нормативних приписів основоположним правам людини – це ті виключні випадки, в яких суд на підставі відповідної аргументації може виступити як суб'єкт правотворення [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика моніторингу судової практики була предметом наукових досліджень Гриняка А.Б., Васелини Н.В., Юшкевич О.Г. Значний внесок у розробленні теоретичних та практичних засад судового моніторингу здійснила Організація з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ), яка у своєму посібнику «Моніторинг судових процесів» акцентувала увагу на ролі судового моніторингу та його значенню у процесі правотворчості. Водночас, питання здійснення моніторингу судової практики у господарському судочинстві залишається недостатньо дослідженим, з огляду на те, що саме сфера господарювання має вкрай важливе значення для економічного розвитку держави. Передбачуваність і сталість судових рішень у господарських спорах є важливим чинником залучення інвестицій в Україну, що, у свою чергу, формує довіру інвесторів до національної судової системи.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні відсутній законодавчий механізм, що унормовує проведення моніторингу судової практики судами України. Водночас, такий моніторинг постійно здійснюється Верховним Судом через свої палати (об'єднану палату та Велику Палату) як для формування правових позицій, так і узагальнення судової практики.

Верховний Суд активно використовує такі інструменти для забезпечення єдності судової практики, як оприлюднення на своєму сайті інформаційних листів, оглядів та дайджестів судової практики Верховного Суду. Судді нижчих інстанцій користуються ними як дороговказом для ухвалення рішень, адвокати – для формуван-

ня правової позиції, а науковці – для аналізу тенденцій розвитку судової практики, що є орієнтиром на подальше удосконалення законодавства.

Саме регулярний аналіз судової практики дозволяє оперативно виявити розбіжності в правозастосуванні судами тих чи інших норм права, що є підставою для передачі справ до відповідних палат Верховного Суду для узагальнення.

Так, якщо за результатами розгляду справи у касаційному порядку колегія суддів буде вважати за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї ж палати або у складі такої палати, така колегія може застосувати механізм передачі справи на палату, до якої входить така колегія (ст. 302 Господарського процесуального кодексу України [2]).

Якщо за результатами розгляду справи у касаційному порядку колегія суддів дійде висновку про необхідність відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати, суд, який розглядає справу в касаційному порядку передає справу на розгляд об'єднаної палати (ст. 302 Господарського процесуального кодексу України [2]).

Справа може бути передана на розгляд Великої Палати у випадку, якщо суд касаційної інстанції, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати вважає за необхідне:

- відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду, або

- викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати, або

- дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики (ст. 302 Господарського процесуального кодексу України [2]).

Водночас, наявність такого законодавчо закріпленого механізму як передача справи на палату (об'єднану палату, Велику Палату) Верховного Суду для забезпечення єдності судової практики у господарському процесі не означає, що він є практично ефективним.

26 вересня 2025 року на II Щорічній судово-практичній конференції «Єдність судової практики: ключові правові висновки Верховного Суду у 2025 році» суддями Верховного Суду було приділено увагу проблематиці, що пов'язана з передачею справ на об'єднану палату та Велику

Палату Верховного Суду та повернення цих справ для подальшого розгляду попередньо призначеною колегією Верховного Суду [4].

Так, визначений статтею 302 Господарського процесуального кодексу України [2] порядок передачі справ колегією суддів Верховного Суду на палати виявився недосконалим. Кількість ухвал об'єднаних палат та Великої Палати Верховного суду про відмову у відкритті провадження у справі свідчить про те, що цей механізм потребує додаткового регулювання.

В ухвалі від 10 вересня 2025 року в справі № 910/10365/15 Велика Палата Верховного Суду, повертаючи справу для продовження розгляду попередньо визначеному складу суду, звертає увагу на те, що в цілях застосування норм права в подібних правовідносинах за наявності протилежних правових висновків суду касаційної інстанції потрібно базуватися на тому, що висновки, які містяться в судових рішеннях судової палати касаційного суду, мають перевагу над висновками колегії суддів, висновки об'єднаної палати касаційного суду – над висновками палати чи колегії суддів цього суду, а висновки Великої Палати Верховного Суду – над висновками об'єднаної палати, палати й колегії суддів касаційного суду [5].

У разі, якщо правові висновки мають однаковий пріоритет (тобто не переважають один над одним залежно від того, сформульовані вони колегією суддів, судовою палатою, об'єднаною палатою чи Великою Палатою Верховного Суду), Велика Палата Верховного Суду наголошує, що суди під час вирішення спорів у подібних правовідносинах мають враховувати саме останній правовий висновок Великої Палати Верховного Суду [5].

І тут виникає питання наявності, по-перше, чітких критеріїв для обґрунтування передачі справи на палату колегією Верховного Суду (з урахуванням ієрархії правових висновків), а по-друге, темпорального критерію, який на сьогодні вкрай важко дотриматись з огляду на наступне.

Єдиний державний реєстр судових рішень немає фільтрів, які б дозволили пошуковій системі відокремити пошук правових висновків Верховного Суду за нормою права та відслідкувати останній за часом з урахуванням ієрархічного критерію.

База правових позицій «Supreme LAB», розроблена Верховним Судом, також не дозволяє здійснити відповідний пошук за певною нормою права, що ускладнює процес моніторингу останніх релевантних правових позицій до подібних правовідносин.

Слід також зазначити, що, з огляду на обраний Україною євроінтеграційний вектор, важливо проводити аналіз судової практики й на предмет її відповідності рішенням ЄСПЛ, адже згідно

з нормами ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Європейську Конвенцію з прав людини та практику ЄСПЛ як джерело права [6]. Так, наприклад, рішення ЄСПЛ «Олександр Волков проти України» (2013) [7] стало підставою для зміни законодавства щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Завдяки рішенням ЄСПЛ «Бурмич та інші проти України» (Burmich and Others v. Ukraine, заява № 46852/13 та ін.) [8] було внесено зміни у законодавство щодо виконання рішень.

До того ж, моніторинг судової практики є складовою правового моніторингу стосовно нормативно-правового акта та (або) його окремих структурних елементів, передбаченого розділом XII Закону України «Про правотворчу діяльність» [9], який хоч і набрав чинності, але не введений у дію в силу норм, що викладені в прикінцевих положеннях цього закону. Водночас, зазначений закон уже є частиною законодавчої системи України і суди активно посиляються у своїх рішеннях на його норми.

Судова практика згідно з частиною четвертою статті 68 Закону України «Про правотворчу діяльність» [9] є джерелом інформації та даних, необхідних для оцінки нормативно-правових актів щодо якого (яких) проводиться правовий моніторинг.

Завдяки моніторингу судової практики законодавець може отримувати системні дослідження щодо правозастосування, виявити прогалини та колізії у нормативних актах.

Гриняк А. Б. у своєму дослідженні виснував, що судовому моніторингу притаманні наступні ознаки: а) здійснення моніторингу на професійній основі; б) здійснення моніторингу у встановлених законом процесуальних формах; в) здійснення моніторингу уповноваженим та компетентним суб'єктом судової влади; г) здійснення моніторингу на основі аналізу судових актів та безпосередньо судового процесу; д) виокремлення в процесі моніторингу окремих прецедентів, що формуються на підставі конкретних індивідуалізованих рішень [10].

Законодавцем надано право Верховному Суду за результатами аналізу судової статистики та узагальнення судової практики звернутися до суб'єкта правотворчої діяльності з пропозицією щодо необхідності прийняття, внесення змін, зупинення або дострокового відновлення дії структурного елемента відповідного нормативно-правового акта, визнання його таким, що втратив чинність (стаття 71 Закону України «Про правотворчу діяльність» [9]).

Слід зауважити, що частиною третьою статті 65 Закону України «Про правотворчу діяльність» [9] надано право суду для подолання

правової прогалини застосовувати у випадках, передбачених законом: 1) аналогію закону – шляхом застосування до не врегульованих суспільних відносин положень закону, який регулює подібні суспільні відносини; 2) аналогію права – шляхом застосування до суспільних відносин, не врегульованих нормативно-правовими актами, загальних принципів права.

Одним з останніх прикладів, що демонструє як Верховний Суд може усунути прогалину у законодавстві – є постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у справі №201/5876/22 [11]. Частиною першою статті 20 Господарського процесуального кодексу України [2] передбачено, що господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів у господарській діяльності, крім правочинів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, а також у спорах щодо правочинів, укладених для забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи – підприємці та ін. Однак, аналіз судової практики показав, що на практиці постійно виникали неузгодженості в частині предметної юрисдикції господарських та цивільних спорів, зокрема, щодо скасування рішень державного реєстратора про припинення договору іпотеки, укладеного для забезпечення виконання умов кредитного договору, сторонами якого є юридичні особи (похідні від кредитних правовідносин суб'єктів господарювання).

Незважаючи на те, що відповідний проект Закону від 03.12.2024 №12282 «Про внесення змін до статті 20 Господарського процесуального кодексу України щодо юрисдикції господарських судів» [12], спрямований на вдосконалення предметної юрисдикції господарських та цивільних спорів, був зареєстрований у Верховній Раді України ще у 2024 році, але і досі не ухвалений, завдяки правовим висновкам, викладеним у постанові Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у справі № 201/5876/22 [9], зазначену прогалину у правозастосуванні усунуто.

Одним з принципів правотворчої діяльності є принцип наукового забезпечення (стаття 3 Закону України «Про правотворчу діяльність» [9]).

Пунктом 12 частини першої статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [13] визначено, що наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

З огляду на вищевикладене, моніторинг судової практики слід розглядати не лише як інструмент забезпечення єдності правозастосування, а й як складову науково-дослідницької діяльності, що сприяє розвитку правотворчого процесу у широкому розумінні. Однак, з існуючою пошуковою системою у ЄДРСР та базі правових позицій «Supreme LAB» здійснювати моніторинг за відповідними нормами права вкрай важко й потребує значного часу для налаштування пошукових фільтрів.

З цього приводу доцільно погодитись з Василюю Н.В. і Шикіром Д.О., які зазначили, що перспективною ініціативою також є інтеграція сучасних технологій для автоматичного аналізу та моніторингу судової практики з метою виявлення відхилень від правових висновків. Це може включати використання технологій штучного інтелекту, що дозволять аналізувати значний масив даних і сигналізувати про відхилення або суперечливі рішення, що не суперечать правовим висновкам Верховного Суду. Впровадження таких технологій сприятиме підвищенню рівня правової визначеності та уніфікації судової практики [14].

Висновки. Законодавець визначив моніторинг судових рішень частиною правового моніторингу, що проводиться для аналізу чинних нормативних актів, водночас не розкрив методологію та інституційний механізм такого моніторингу. Процес моніторингу судової практики потребує впровадження офіційних моніторингових звітів, що будуть передаватися Верховним Судом як суб'єктом даного моніторингу до правотворця.

Існуючі порядок здійснення правового моніторингу щодо підзаконних нормативно-правових актів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 травня 2024 р. № 574 [15] та Порядок здійснення правового моніторингу нормативно-правових актів, включених до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, затверджений постановою КМУ від 23 серпня 2024 р. № 976 [16] не містять ані порядку проведення моніторингу судових рішень, ані порядку передачі відповідних звітів за результатами такого моніторингу.

Отже, для того, щоб моніторинг судових рішень став повноцінним інструментом правового моніторингу, передбаченого законом, порядок його проведення та формування звітності за його результатами підлягає ретельному доопрацюванню і нормативному закріпленню на законодавчому рівні.

Література

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII / Верховна Рада України. *Голос України*, 2017, 11, 28.11.2017 N 221-222, ст. 13, ст. 36.

2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII / Верховна Рада України. *Голос України*, 2017, 11, 28.11.2017 N 221-222, ст. 236.

3. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. С. 202.

4. П. Щорічна судово-практична конференція «Єдність судової практики: ключові правові висновки Верховного Суду у 2025 році» [Відео]. Верховний Суд. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZO5zFn1VpZE> (дата звернення 10.10.2025)

5. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 10 вересня 2025 року у справі № 910/10365/15. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130644086> (дата звернення 10.10.2025).

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV / Верховна Рада України. *Офіційний портал Верховної Ради України* : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення 10.10.2025).

7. Справа за заявою № 21722/11 «Олександр Волков проти України». Європейський суд з прав людини. Рішення від 9 січня 2013 року. *Офіційний портал Верховної Ради України* : вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text (дата звернення 10.10.2025).

8. Справа за заявою № 46852/13 «Бурмич та інші проти України». Європейський суд з прав людини. Рішення від 12 жовтня 2017 року. *Офіційний портал Європейського суду з прав людини* : вебсайт. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%222001-192193%22%7D> (дата звернення 10.10.2025).

9. Про правотворчу діяльність. Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX / Верховна Рада України. *Офіційний портал Верховної Ради України* : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення 10.10.2025).

10. Гриняк А.Б. Моніторинг цивільного законодавства України за результатами узагальнення судової практики. *Нове українське право*, 2024, № 3, С. 86–93 (дата звернення 13.10.2025).

11. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у справі від 06.11.2023 року № 201/5876/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114848834> (дата звернення 10.10.2025).

12. Проект Закону від 03.12.2024 №12282 «Про внесення змін до статті 20 Господарського процесуального кодексу України щодо юрисдикції господарських судів». *Офіційний портал Верховної Ради України* : вебсайт. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/45366> (дата звернення 10.10.2025)

13. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII / Верховна Рада України. *Офіційний портал Верховної Ради України* : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 10.10.2025).

14. Василю Н.В., Шикір Д.О. Сутність і правове підґрунтя обов'язковості правових висновків Верховного Суду у цивільному судочинстві. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 2024, № 6, с. 205–211 (дата звернення 13.10.2025).

15. Порядок здійснення правового моніторингу щодо підзаконних нормативно-правових актів. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2024 р. № 574. *Офіційний портал Верховної Ради України* : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/574-2024-%D0%BF#Text (дата звернення 10.10.2025).

16. Порядок здійснення правового моніторингу нормативно-правових актів, включених до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів,

Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2024 р. № 976. *Офіційний портал Верховної Ради України* : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.10.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.12.2025

Дата публікації: